

Informacinis pranešimas

iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

2020 M. EUROPOS NARKOTIKŲ VARTOJIMO PAPLITIMO ATASKAITA. PAGRINDINIAI AKCENTAI

COVID-19 sukelta suirutė ir stipri narkotikų rinka kelia naujas grėsmes sveikatai ir saugai Europoje

(2020 09 22, LISABONA **NESKELBTI IKI 11.00 val. Vidurio Europos laiku (10.00 val. Lisabonos laiku)**) Didelis visų rūšių narkotikų prieinamumas, narkotikų gamyba Europoje ir labai stiprios medžiagos yra keli iš tų nerimą keliančių klausimų, kuriuos **Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA)** aptaria savo **2020 m. Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaitoje. Tendencijos ir pokyčiai** ⁽¹⁾. Savo naujausioje metinėje apžvalgoje, kuria pažymima EMCDDA vykdomos stebėsenos 25 metų sukaktis, agentūra aprašo 2019 m. pabaigoje susiklosčiusią narkotikų vartojimo situaciją kartu su pastarojo meto pokyčiais, kuriuos lėmė 2020 m. pradžioje prasidėjusi **COVID-19** pandemija.

Ataskaitoje, be kita ko, atkreipiamas dėmesys į šiuos naujus pokyčius: sulaikomus rekordiškai didelius kokaino ir didelius heroino kiekius, sintetinių narkotikų gamybos apimtį didėjimą ir nerimą keliančius klausimus, susijusius su didelio stiprumo kanapių produktais, taip pat naujais sintetiniais opioidais ir ekstazijos tabletėmis, kuriose didelis MDMA kiekis. Remiantis naujais **EMCDDA** per trumpą laiką (2020 m. pavasarį) atliktais tyrimais ⁽²⁾, ataskaitoje taip pat apžvelgiamas **COVID-19** sukeltos suirutės poveikis narkotikų vartojimui ir narkotikų rinkai, kuris gali turėti ilgalaikę įtaką Europoje teikiamoms su narkotikais susijusioms paslaugoms ir teisėsaugos institucijoms. Baiminamasi, kad dėl karantino laikotarpiu išvystytų naujoviškų narkotikų platinimo modelių ir pandemijos ekonominio poveikio pažeidžiamoms bendruomenėms, šioje srityje, be tų problemų, kurias jau sukelia gausi narkotikų pasiūla, kils dar daugiau sunkumų.

Už vidaus reikalus atsakinga Europos Komisijos narė Ylva Johansson sako: „2020 m. *Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaitoje* atkreipiamas dėmesys į pavojus, kuriuos neteisėtų narkotikų gamyba ir kontrabanda kelia ES piliečių sveikatai ir saugumui. Organizuotų nusikalstamų grupių valdomos pelningos narkotikų rinkos ir konfiskuojami rekordiškai dideli kokaino ir dideli heroino kiekiai išryškina nuolatinę grėsmę, kurią kelia nusikaltėliai, siekiantys pasinaudoti logistinėmis tiekimo grandinėmis, laivų maršrutais ir dideliais uostais narkotikų kontrabandai. Dėl padidėjusio visų rūšių neteisėtų narkotikų prieinamumo daugėja sveikatai kylančių pavojų. Europos Sąjungos naujojoje 2021–2025 m. kovos su narkotikais darbotvarkėje ir veiksmų plane išdėstyta politinė ir strateginė programa, pagal kurią bus siekiama, vietos, nacionaliniu, ES ir tarptautiniu lygmenimis įgyvendinant visas atitinkamas priemones, veiksmingai ir visapusiškai spręsti su narkotikais susijusias saugumo ir visuomenės sveikatos srities problemas.“

Narkotikų vartojimo padėtis Europoje iki 2020 m. Pagrindiniai akcentai

Rengiant šių metų analizę, nustatytos toliau išdėstytos pagrindinės problemos.

Didėja sulaikomų didelės apimties siuntų skaičius. Konfiskuotas dar didesnis jūra gabentų didelių kokaino, kanapių dervos siuntų skaičius ir didėjantys jūra gabenamo heroino kiekiai kelia nerimą dėl organizuotų nusikalstamų grupių skverbimosi į teisėtas logistines tiekimo grandines, laivų maršrutus ir didelius uostus.

Didėja kokaino, kaip problemų Europoje keliančio narkotiko, svarba. Didėja kokaino grynumas ir daugėja pirmą kartą priklausomybės nuo kokaino gydymą pradedančių asmenų. Kokaino konfiskuojama daugiau nei bet kada anksčiau (181 tona, 110 000 konfiskavimo atvejų).

Nerimą kelia galimas priklausomybės nuo heroino ir jo daromos žalos didėjimas. 2017–2018 m. ES konfiskuojamo heroino kiekis beveik padvigubėjo (nuo 5,2 iki 9,7 tonos) ir nuolat gaunama pranešimų apie ES gaminamus nedidelius heroino kiekius. Tai leidžia manyti, kad būtina būti budresniems, siekiant nustatyti padidėjusio vartotojų susidomėjimo šiuo narkotiku požymius. Kai kuriose šalyse vis dar ne visi asmenys turi galimybę gauti gydymą pakaitiniais opioidais.

Aukštos koncentracijos kanapių ir naujų produktų poveikio visuomenės sveikatai supratimas. Kanapių dervoje ir džiovintose kanapėse dabar yra vidutiniškai maždaug du kartus daugiau THC nei prieš dešimtmetį. Tai rodo, kad šią rinką būtina atidžiai stebėti ir tuo metu, kai joje atsiranda naujų formų kanapių produktų (pvz., kanapių koncentratai, valgomi kanapių produktai).

Išaugusi didesnės įvairovės narkotikų gamyba Europoje. Europoje toliau gaminami vietos ir užsienio rinkoms skirti įprasti ir nauji narkotikai, kurių laboratorijų ir gamybos vietų aptinkama vis daugiau ir kuriems gaminti naudojami vis įvairesni cheminių medžiagų deriniai.

Būtinybė didinti vartotojų informuotumą apie rinkoje vis dar esančius didelio stiprumo MDMA produktus. Nuolatinis didelės MDMA koncentracijos tablečių ir labai grynų miltelių prieinamumas, atskleidžia, kad Europoje gaminama vis daugiau sintetinių narkotikų ir diegiamos jų gamybos naujovės, o tai kelia rimtą grėsmę vartotojų sveikatai. Tai rodo, kad būtina imtis intervencinių priemonių siekiant mažinti narkotikų vartojimo pasilinksminimo vietose daromą žalą.

Narkotikų rinkai tampant sudėtingesnei, kyla reguliavimo iššūkių ir rizika sveikatai. Kai kuriose šalyse vis didesne problema tampa mažiau žinomos ir nekontroliuojamos medžiagos – konfiskuojama vis daugiau ketamino, GHB ir LSD, taip pat kyla susirūpinimas dėl azoto suboksido (juoko dujų) ir naujų benzodiazepinų vartojimo.

Hepatito C gydymui plėsti būtinos naujos priemonės ir pažangios strategijos. Siekiant likviduoti šią infekciją tarp švirkščiamuosius narkotikus vartojančių asmenų, būtina sudaryti geresnes galimybes šiai visuomenės grupei naudotis hepatito C prevencijos priemonėmis, taip pat testavimo ir jos gydymo paslaugomis. Tinkamam gydymui parinkti svarbu pradėti taikyti veiksmingesnius diagnostikos ir stebėjimo metodus lėtine infekcija sergantiems asmenims nustatyti.

Daugėja narkotikų perdozavimo tarp vyresnio amžiaus gyventojų atvejų. 2012–2018 m. vyresnių nei 50 metų amžiaus asmenų mirties nuo narkotikų perdozavimo atvejų skaičius padidėjo 75 proc.; 2018 m. ES nuo perdozavimo mirė apytikriai 8 300 asmenų. Mirties nuo opioidų perdozavimo galima išvengti laiku suleidus naloksono.

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų (NPM) problema tampa vis aktualesnė. Pirmą kartą nustatytų naujų psichoaktyviųjų medžiagų per pastaruosius trejus metus Europoje buvo aptinkama po vieną per savaitę. 2019 m. aptiktos 53 tokios medžiagos.

Atsirandantys nauji sintetiniai opioidai, kaip vienas iš nerimą keliančių nuolatinio rinkos prisitaikymo pavyzdžių. 2019 m. pirmą kartą aptikti aštuoni nekontroliuojami sintetiniai opioidai, iš kurių kai kurie priskiriami prie įvairių ir naujų šių medžiagų grupių; dėl jų iš kilo naujų susirūpinimą dėl visuomenės sveikatos keliančių klausimų.

COVID-19 sukelta suirutė. Sunkumai

Remiantis EMCDDA per trumpą laiką atliktais tyrimais, ataskaitoje aprašoma, kaip su narkotikais susijusias paslaugas teikiančios įstaigos buvo priverstos užsidaryti ar apriboti savo teikiamas paslaugas vos prasidėjus karantinui, bet sugebėjo prisitaikyti ir atsinaujinti (pvz., pradėjo teikti nuotoline sveikatos priežiūros paslaugas), kad galėtų užtikrinti galimybę asmenims kuo greičiau pradėti gydytis ir gauti kitą pagalbą. Pirminis šios krizės poveikis narkotikų vartojimui buvo dvejopas – pastebėta, kad sumažėjo susidomėjimas medžiagomis, kurios paprastai vartojamos pramoginėse žmonių susibūrimo vietose (pvz., MDMA, kokainu), bet akivaizdžiai padidėjo kai kurių kitų grupių medžiagų (pvz., kanapių produktų, naujų benzodiazepinų) vartojimas. Užkirstas kelias medžiagų tiekimui vietos narkotikų rinkose, dėl to atsirado jų stygius ir išaugo kainos, bet atsisakius dalies socialinių kontaktų ribojimo priemonių, viskas gali sugrįžti į ankstesnę padėtį.

Ataskaitoje taip pat atskleidžiama, kaip organizuotos nusikalstamos grupės greitai pritaikė savo veikimo metodus (*modi operandi*), ypač mažmeninės prekybos lygmeniu. Dėl judėjimo suvaržymų sutrikus narkotikų prekybai gatvėse, vartotojai ir narkotikų platintojai pradėjo naudotis internetinėmis prekyvietėmis tamsiajame internete, socialinių tinklų platformomis ir siuntinių bei siuntų pristatymo į namus paslaugomis. Narkotikų rinkos stebėseną atskleidė, kad didmeninės prekybos lygmeniu narkotikų kontrabandos keleiviniais lėktuvais apimtis sumažėjo, bet jūrų laivais – išliko tokia pati, kaip iki pandemijos. Atrodo, kad sintetinių narkotikų gamyba ir kanapių auginimas Europoje taip pat rimtai nenukentėjo.

EMCDDA direktorius Alexis Goosdeel sako: „COVID-19 pandemija turi tiesioginį griaujamąjį poveikį narkotikų vartojimui, mažmeniniam tiekimui ir paslaugoms ir išryškino ypatingus žmonių, vartojančių narkotikus, poreikius. Nors ilgalaikį pandemijos poveikį dar reikės įvertinti, trumpuoju laikotarpiu jau pastebėjome pokyčius, pvz., didesnę susidomėjimą skaitmeninių technologijų naudojimu narkotikų rinkoje ir priklausomybės nuo narkotikų gydymo naujoves, kurios diegiamos taikant e. sveikatos ir m. sveikatos technologinius sprendimus. Vis dėlto turėtume nerimauti, kad dėl ekonominių šios krizės padarinių, kai kurie mūsų bendruomenių nariai gali tapti pažeidžiamesni narkotikų keliamoms problemoms ir lengviau įsitraukti į narkotikų rinką, sukeldami našta atitinkamų paslaugų teikėjams, jau dabar sunkiai pajėgiantiems patenkinti tokių paslaugų poreikį. Itin svarbu, kad kuo skubiau nustatytume ir pašalintume naujas grėsmes, kurias lemia šios sparčiai besikeičiančios aplinkybės.“

Apibendrinama **EMCDDA valdybos pirmininkė Laura d'Arrigo** teigia: „Skelbdami šių metų *Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaitą* ir EMCDDA vykdomos stebėsenos 25 metų sukakties akivaizdoje kovojame su didžiule narkotikų vartojimo problema, kurią dar labiau sunkina COVID-19 pandemijos poveikis. Subalansuotas ES valstybių požiūris į narkotikų vartojimo reiškinį yra svarbiausias veiksnys siekiant pašalinti neteisėtų narkotikų keliamas kompleksines grėsmes ES piliečių sveikatai ir saugumui. Šiandien skelbiama ataskaita mums primena, kad, siekiant nustatyti veiksmingas atsakomąsias priemones, kartu numatant būsimus veiksmus, kaip niekada svarbu objektyviai įvertinti esamą narkotikų vartojimo padėtį Europoje.“

(¹) Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita (anglų k.) ir pagrindinių problemų santrauka (24 kalbomis) skelbiamos adresu www.emcdda.europa.eu/edr2020. Duomenys, kuriais pagrįsta ši ataskaita, skelbiami 2020 m. statistikos biuletenyje adresu www.emcdda.europa.eu/data/stats2020. Ataskaitinis laikotarpis apima narkotikų vartojimo padėtį iki 2019 m. pabaigos.

(²) Daugiau informacijos rasite www.emcdda.europa.eu/topics/covid-19 ir www.emcdda.europa.eu/publications/ad-hoc/covid-19-resources